

Afweerremmende medicijnen

immunosuppressiva

U wordt behandeld met medicijnen die het afweersysteem remmen, zogenaamde 'immunosuppressiva'. Dit zijn sterke medicijnen die bij veel aandoeningen goed werken. Krachtige medicijnen gaan vaak gepaard met (mogelijk sterke) bijwerkingen. In deze folder zetten wij de belangrijkste bijwerkingen en voorzorgsmaatregelen voor u op een rijtje.

Voor elk afweerremmend medicijn dat beschreven wordt, geldt: in geval van koorts of ziekte, dient u direct contact op te nemen met een dokter (uw behandelend arts of huisarts).

Afweerremmende medicijnen onderdrukken namelijk de afweer tegen bacteriën en virussen. Dit betekent dat u vatbaarder bent voor infecties en dat infecties een ernstiger beloop kunnen hebben. Er zal daarom laagdrempeliger met antibiotica worden gestart. Zorg dat u een thermometer in huis heeft. We spreken van koorts bij een gemeten temperatuur van 38,5 graden of hoger.

Voor alle genoemde medicijnen geldt:

- Wanneer een andere arts dan uw behandelend arts u een medicijn wil voorschrijven, vertel deze arts dan altijd welke van onderstaande medicijnen u gebruikt.
- Bescherm uw huid tegen te veel zonlicht en UV-straling (bijvoorbeeld zonnebank). Vermijd zonlicht niet: zonlicht is nodig voor gezonde botten.

Hieronder volgt een overzicht van de meest gebruikte afweerremmende medicijnen. De genoemde bijwerkingen zijn niet volledig. Voor een meer uitgebreide lijst kunt u de bijsluiter raadplegen.

Prednison (tabletten, of via het infuus als methylprednisolon)

Botontkalking; vetophoping; te hoge bloedsuikerspiegel en suikerziekte; hoge bloeddruk; huidafwijkingen (acne, dunne huid); vollemaansgezicht; verhoogde oogdruk en staar; gedragsverandering (druk/ overactief gedrag/ slapeloosheid/ eetbuien/ vreetzucht/ somberheid); erectiestoornissen. Veranderingen van uiterlijk gaan over na het stoppen van de prednison.

Wanneer u overmatig dorst heeft of veel moet plassen, moet u contact opnemen met uw arts om de bloedsuikerwaarde te meten.

Na langdurig gebruik is in geval van ziekte, letsel of een operatie een zogenaamd 'stress-schema' nodig. Dit betekent dat u bij ziekte, letsel of rondom een operatie tijdelijk extra prednison moet gebruiken (bespreek dit altijd met uw behandelend arts!).

Bij langdurig gebruik van prednison in een hoge dosis, is afbouwen nodig. Dit betekent dat prednison niet in een keer gestopt mag worden.

Cyclofosfamide (Endoxan®) (tabletten, of via infuus)

Verhoogde vatbaarheid voor infecties; tekort aan witte bloedcellen; bloedarmoede; tekort aan bloedplaatjes; haaruitval; verminderde vruchtbaarheid; leverfunctiestoornissen; misselijkheid/braken; verhoogde kans op kanker van blaas en urinewegen, acute leukemie. Bij gebruik van alcohol kunt u juist meer last van misselijkheid en braken krijgen.

Cyclofosfamide moet bij voorkeur in de ochtend worden ingenomen, zeker niet voor het slapengaan. De afbraakproducten van het medicijn blijven, als u het 's avonds inneemt, langer in de blaas achter en verhogen daarmee de kans op bijwerkingen van de blaas. Overigens is de kans op blaaskanker klein, met name als cyclofosfamide niet langer dan aantal maanden wordt gebruikt.

Azathioprine (Imuran®) (tabletten)

Tekort aan witte bloedcellen; bloedarmoede; tekort aan bloedplaatjes; maag-/darmproblemen; leverfunctiestoornissen; verhoogde vatbaarheid voor infecties; spier-/gewrichtsklachten; verhoogde kans op enkele kankersoorten; haaruitval. Belangrijk is dat azathioprine nooit gecombineerd mag worden met een bepaald medicijn tegen jicht (Allopurinol). Uw dokter en apotheker zullen hier uiteraard op letten, maar het is goed om hier zelf van op de hoogte te zijn.

Mycofenolaat (Cellcept®, Myfortic®) (tabletten)

Maag-/darmproblemen; verhoogde vatbaarheid voor infecties; bloedarmoede; tekort aan witte bloedcellen; tekort aan bloedplaatjes; leverfunctiestoornissen; longafwijkingen.

Methotrexaat (tabletten of injecties)

Verminderde aanmaak van rode en witte bloedcellen en bloedplaatjes; schade aan de lever/ longen, schade aan de zenuwen; trombose; allergische reacties; ontsteking van het mondslijmvlies; verlies van eetlust, buikpijn, misselijkheid, braken, diarree (vooral gedurende de eerste 24–48 uur); huiduitslag; jeuk; hoofdpijn; vermoeidheid; slaperigheid.

Belangrijk is dat methotrexaat nooit gecombineerd mag worden met het antibioticum co-trimoxazol. Uw dokter en apotheker zullen hier uiteraard op letten, maar het is goed om hier zelf van op de hoogte te zijn.

Rituximab (alleen als infuus op de dagbehandeling)

Acute ernstige allergische reactie (anafylactische shock) tijdens toediening; verhoogde vatbaarheid voor toename infecties; haaruitval; hoofdpijn; misselijkheid; jeuk; huiduitslag; oedeem (vochtophoping); slapeloosheid; diarree; spierspasmen; gewrichtspijn.

Tacrolimus (prograf®, advagraf®) (tabletten)

Nierbeschadiging; hoge bloeddruk; beven of trillen van één of meer lichaamsdelen (tremor); hoofdpijn; toegenomen lichaamsbeharding; zwelling van het tandvlees; maag-/darmproblemen; diarree; te hoge bloedsuikerspiegel; leverfunctiestoornissen; spierkrampen.

Er zijn medicijnen die minder goed of juist te sterk werken in combinatie met tacrolimus, zoals bepaalde antibiotica en pijnstillers (NSAID's). Wanneer u van een andere arts dan uw behandelend arts medicijnen krijgt voorgeschreven, vraag deze arts dan altijd of dit samen met tacrolimus gegeven kan worden. Neem bij twijfel contact op met uw behandelend arts. Ook middelen die u gewoon bij de apotheek/drogist/winkel kunt kopen, kunnen schadelijk zijn (Sint- Janskruid/ grapefruitsap). In geval van diarree kunnen de bijwerkingen van tacrolimus toenemen. Neem in dat geval contact op met uw behandelend arts.

Ciclosporine (Neoral®) (tabletten)

Nierbeschadiging; hoge bloeddruk; beven of trillen van één of meer lichaamsdelen (tremor); hoofdpijn; toegenomen lichaamsbehairing; zwelling van het tandvlees; maag-/darmproblemen; te hoge bloedsuikerspiegel; leverfunctiestoornissen; spierkrampen.

Er zijn medicijnen die minder goed of juist te sterk werken in combinatie met ciclosporine, zoals bepaalde antibiotica en pijnstillers (NSAID's). Wanneer u van een andere arts dan uw behandelend arts medicijnen krijgt voorgeschreven, vraag deze arts dan altijd of dit samen met ciclosporine gegeven kan worden. Neem bij twijfel contact op met uw behandelend arts. Ook middelen die u gewoon bij de apotheek/drogist/winkel kunt kopen, kunnen schadelijk zijn (Sint- Janskruid/ grapefruitsap).

Voorzorgsmaatregelen met betrekking tot vruchtbaarheid/ zwangerschap/ borstvoeding

Prednison

- Bij langdurig gebruik: tijdelijk verminderde vruchtbaarheid bij mannen.
- Kan in het algemeen tijdens de zwangerschap gebruikt worden, in zo laag mogelijke dosis (bij hoge dosis kan prednison onderdrukking van de bijnier geven bij het kindje). Altijd in overleg met uw arts.
- Borstvoeding geven is mogelijk. Het advies is 3-4 uur te wachten met voeden na het innemen van uw medicijnen.

Cyclofosfamide (Endoxan®)

- Kan bij zowel mannelijke als vrouwelijke patiënten onvruchtbaarheid veroorzaken. Mannen: uw arts bespreekt met u de mogelijkheid om semen (uw zaad) in te vriezen.
- Niet gebruiken tijdens de zwangerschap. Mannen/vrouwen: stop met het gebruik tenminste 3 maanden vóór de zwangerschap. Gebruik tijdens die eerste 3 maanden een condoom en/of andere effectieve voorbehoedsmiddelen.
- Geen borstvoeding geven.

Azathioprine (Imuran®)

- Kan in het algemeen tijdens de zwangerschap gebruikt worden. Altijd in overleg met uw arts. Indien besloten wordt het middel voorafgaand aan de zwangerschap te staken, gebruik dan gedurende de eerste 3 maanden een condoom en/of andere effectieve voorbehoedsmiddelen.
- Borstvoeding geven is eventueel mogelijk. Het advies is 4-6 uur te wachten met voeden na het innemen van uw medicijnen.
- Bij volledige borstvoeding controleert de kinderarts extra (o.a. bloed en leverfunctie van de zuigeling).

Mycofenolaat (Cellcept® Myfortic®)

- Niet gebruiken tijdens de zwangerschap.
- Vrouwen: gebruik van voorbehoedsmiddelen (altijd ook condoom) is noodzakelijk voor, tijdens en tot tenminste 6 weken na het stoppen van het medicijn.
- Mannen: condoomgebruik is altijd nodig (ook na operatie van de zaadleiters) voor, tijdens en tot 3 maanden na het stoppen van het medicijn.
- Geen borstvoeding geven.

Methotrexaat

- Mannen/vrouwen: stop met het gebruik tenminste 6 maanden vóór de zwangerschap (natuurlijk in overleg met uw behandelend arts!).
- Gebruik tijdens die eerste 6 maanden een condoom en/of andere

effectieve voorbehoedsmiddelen.

- Niet gebruiken tijdens de zwangerschap.
- Geen borstvoeding geven.

Ciclosporine (Neoral®)

- Kan in het algemeen tijdens de zwangerschap gebruikt worden. Altijd in overleg met uw arts.
- Borstvoeding is mogelijk; de kleine hoeveelheden in moedermelk zijn niet schadelijk voor het kind.

Tacrolimus (prograf®, advagraf®)

- Kan in het algemeen tijdens de zwangerschap gebruikt worden. Altijd in overleg met uw arts.
- Het advies was tot voor kort om geen borstvoeding geven. Overleg met uw arts over de huidige inzichten. Dit medicijn gaat in een zeer kleine hoeveelheid over in de moedermelk. Tot nu toe is dat niet schadelijk gebleken voor de baby, er is waarschijnlijk geen sprake van een groot risico.

Rituximab (alleen als infuus op de dagbehandeling)

- Een vruchtbare vrouw dient adequate anticonceptieve maatregelen te nemen gedurende 1 tot ten minste 12 maanden na de behandeling.
- Borstvoeding wordt ontraden tijdens en de eerste 12 maanden na de behandeling.

Vaccinaties

Voor alle in deze folder genoemde medicijnen geldt:

- Sommige vaccinaties zijn door de medicijnen minder effectief.
- Gebruik van levende vaccins wordt in de meeste gevallen ontraden.

Neem bij een voorgenomen vaccinatie altijd contact op met uw behandelend arts.